

NELJATEISTKÜMNES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2021

Mk 12:41–44 (Rt 1:8–11.14–18; Rm 13:8–10)

41 Ja istudes aardekiristu vastas, vaatas Jeesus, kuidas rahvahulk paneb raha aardekiristu. Ja paljud rikkad panid palju.

42 Ja üks vaene lesknaine tuli ja pani kaks leptonit, see on ühe veeringu.

43 Ja kutsudes oma jüngrid enese juurde, ütles Jeesus neile: «Tõesti, ma ütlen teile, see vaene lesknaine pani rohkem kui kõik, kes panevad aardekiristu,

44 sest nemad panid oma küllusest, tema pani aga kehvusest kõik, mis tal oli, kogu oma elatise.»

Sissejuhatus

Teise evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse kohaselt Barnabase, Pauluse ja hiljem ka Peetruse kaaslasena olnud Markus, kelle pärisnimeks oli Apostlite tegude raamatu järgi Johannes (Ap 12:12.25; 15:37).¹

Kiriku liturgiline traditsioon ei samasta Johannes Markust evangelist Markusega, vaid näiteks Rooma Martüroloogium meenutab neid kahe erineva isikuna:

25. aprillil – «Aleksandrias püha evangelist Markuse sünnipäev. Ta oli apostel Peetruse õpilane ja tõlk; Roomas palusid vennad tal kirjutada evangeeliumi. Seda ta tegi, ja selle lõpetanud, läks Egiptusesse. Kõigepealt ta kuulutas Kristust Aleksandrias ja rajas seal koguduse; hiljem ta vahistati kristliku usu pärast, seoti köidikuisse ning piinati rängalt üle kivide lohistades. Pärast seda hoiti teda vangistuses, kus ta sai esmalt kinnitust ingli külaskäigu ja seejärel Issanda enda ilmumise läbi. Ta kutsuti taeva kuningriiki Nero kaheksandal valitsemisaastal.»

27. septembril – «Foiniikias Bybloses püha piiskop Markus, keda püha Luukas kutsub Johanneseks ning kes oli selle Maarja poeg, keda meenutatakse 29. juunil.»

Kui martüroloogiumis mainitud Nero kaheksas valitsemisaasta evangelist Markuse surma-aastana on õige ning kui Markus kirjutas evangeeliumi Roomas, siis pidi see valmima millalgi enne aastat 60. Ning kui sellele lisada pärimus, et Rooma kristlased² palusid Markusel kui Peetruse saatjal ja tõlgil talletada kirjalikult see, mida ta oli apostlilt kuulnud, võib Markuse evangeeliumi vaadelda kui Peetruse tunnistust Jeesuse elust, kannatustest, surmast ja ülestõusmisest.

¹ Nimi Ἰωάννης tuleneb heebrea nimest יוֹחָנָן või יְהוֹחָנָן ning tähendab «JHWH on armuline», «JHWH on armu andnud», «JHWH armukink». Nimi Μάρκος pärineb ladina keelest ning on tõenäoliselt seotud sõjajumaluse Marsiga.

² Kuna Markus peab oma evangeeliumis vajalikuks selgitada mitmeid heebrea- ja arameakeelseid väljendeid ja mõisteid, oli tõenäoliselt tegemist endistest paganatest kristlastega.

Viimast kinnitab Markuse kavatsetult lihtne ja otsekohene jutustamisstiil ühes tõsiasjaga, et erinevalt teistest evangelistidest keskendub Markus vähem pikkadele jutlustele ja tähendamissõnadele ning rohkem Jeesuse tegudele, sh imetegudele.

Pidades silmas Markuse evangeeliumi tõenäolist koostamisaega ja -paika, joonistub välja ka selle sõnumi eripära: see on suunatud tagakiusatud, kannatavale ja võitlevale kogudusele. Markuse evangeeliumi ülesehitust vaadeldes on tähelepanuväärne, et kolmandiku selle mahust haarab Jeesuse maise elu viimane nädal, iseäranis Tema kannatuse ja ristisurma lugu – ning algusest peale peab Jeesus seisma silmitsi kriitikute, vaenulikult meelestatud kirjatundjate ja ka omaenda jüngrite mõistmatuse ja argusega.

Samuti algusest peale ei tee Markus mingit saladust sellest, kes Jeesus on. Raamat algab sõnadega: «Jeesuse Kristuse, Jumala Poja evangeeliumi algus.» (Mk 1:1) ning juba esimeses peatükis tuleb esile Jeesuse jumalik vägi ja olemus – sellena, kellele kuuletuvad metsloomad ja keda teenivad inglid (Mk 1:13); kelle kutsele järgnedes ollakse valmis jätma silmapilkselt maha kõik endine ja alustama uut, täiesti tundmatut elu (Mk 1:17j); kes ei õpeta mitte «nagu kirjatundjad, vaid nagu see, kellel on meelevald» (Mk 1:22); keda tunnustavad ja kelle sõna kuulavad isegi rüvedad vaimud (Mk 1:24–27).

Kuna, nagu öeldud, suur osa Markuse evangeeliumist käsitleb otsesemalt või kaudsemalt Jeesuse kannatusi ja surma (ning vastuolusid vaimuliku või ilmaliku autoriteedi kandjatega), on selge, et raamatu eesmärgiks ei ole kujutada Jeesust [vaid maise] imetegijana. Kogu oma väest ja meelevallast hoolimata näib Ta viimaks ikkagi lüüa saavat – aga just seeläbi saab Tema lugu neile, keda Temasse uskumise pärast taga kiusatakse, tõeliseks kinnituseks, sest nagu Jeesus ise ütleb, «kui keegi tahab käia Tema järel, siis ta salaku oma mina ja võtku oma rist ja järgnegu Talle» (vrd Mk 8:34).

Kui siinkohal mõelda Markuse evangeeliumi lõpu peale, siis võib-olla ei olegi see, nagu vahel arvatakse, kaduma läinud, vaid autor jättiski meelega, täiesti kavatsetult ja selge eesmärgiga otsad lahtiseks: ingel käsib naistel minna ja Issanda ülestõusmist kuulutada, nemad aga «ei öelnud kellelegi midagi, sest nad kartsid» (Mk 16:8).

Markuse evangeeliumi eesmärgiks on tunnistada Jeesusest kui tõelisest Jumala Pojast, kes on samal ajal ka tõeline inimene,³ kes, omades meelevalda nii inimeste kui loomade ja loodusjõudude üle, nii inglite kui kurjade vaimude üle, nii haiguste kui isegi surma üle, pidi siiski kannatama ja surema – selleks, et need, kes Teda järgivad, võiksid ka ise risti kandes ja kannatades, ülimalt tõenäoliselt koguni oma usu pärast sures, saada osa Tema võidust.

³ Siinkohal tasub meenutada mitmete Rooma keisrite, sh Nero poolt endale omistatud tiitlit *Divi Filii*, mida võib samuti tõlkida «jumala poeg».

See võit – lõplik võit – võib küll praegu veel inimsilme eest varjul olla (võib-olla just seetõttu ei kõnele Markuse evangeelium algselt midagi ülestõusnud Jeesuse ilmutistest), ent on sama kindel ja reaalne nagu kõik need lood, mida Markus on Peetruse kui neid oma silmaga näinu jutustuste põhjal vahendanud. Oluline on mitte usku kaotada, vaid kindlaks jääda, Jeesuse kuulutatud ja Temas teostunud evangeeliumist osa ja aru saada ning seda ustavalt tunnistada.

Selle kinnitusega sobitub hästi ka Markuse evangeeliumi praegune, tõenäoliselt teiste evangeeliumide põhjal hiljem kokku pandud ja lisatud lõpp, milles julgustatakse nii Jeesusesse uskuma kui sellest usust tunnistust andma sõnadega (ühtlasi uskmatuse või usust äralangemise eest hoiatades): «Kes usub ja on ristitud, see päästetakse, aga kes ei usu, mõistetakse hukka. Kuid uskujaid saavad sellised tunnustähed: minu nimel ajavad nad välja kurje vaime, räägivad uusi keeli, tõstavad paljaste kätega üles mürkmadusid, ning kui nad jooksid midagi surmavat, ei kahjustaks see neid; haiged, kellele nad panevad käed peale, saavad terveks.» (Mk 16:16–18)

Keelelisi märkuseid

Istudes – καθίσας – võiks tõlkida ka: «istet võttes»⁴.

Aardekirstu – τοῦ γαζοφυλακίου – sõna γαζοφυλάκιον – «varakamber» – tähistab kas templis annetatud raha ja teenistusriistade hoidmiseks, samuti preestrite elupaigaks mõeldud ruume Jeruusalemma templis, või naiste eesõues varakambri lähistel asunud kolmeteistkümnet sarve- või trompetikujulise avaga annetusasti (või nagu 1968. aasta piiblitõlkes «ohvriraha kirstu»)⁵.

Vaatas – ἐθεώρει – sõna θεωρέω tähendab «vaatama», «vaatlema», «jälgima», «tähele panema».⁶

Jeesus – ὁ Ἰησοῦς – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יהושע ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab». Mõnedes käsikirjades siinkohal Jeesuse nimi puudub.

Rahvahulk – ὁ ὄχλος – sõna ὄχλος tähistab enamasti suuremat, juhuslikku rahvahulka, vahel ka halvustavas tähenduses («rahvamass», «pööbel»).

⁴ Siin võib näha viidet Jeesuse positsioonile ja autoriteedile Õpetajana.

⁵ Kuus neist kolmeteistkümnest annetusastist või ohvrirahakirstust olid ette nähtud põletusohvrite heaks, ülejäänud seitse aga mitmesuguste muude templiteenistuseks vajalike kulude katteks, näiteks tuvide, põletuspuidu, viiruki jmt soetamiseks.

⁶ 1989. aasta Uues Testamendis: «silmitses».

Paneb – βάλλει – sõna βάλλω tähendab «viskama», «heitma», «puistama».⁷

Raha – χαλκὸν – sõna χαλκός tähendab «vask», «vaskraha», «vaskmünt», ent võib tähistada ka hõbe- ja kuldmünte.⁸

Rikkad – πλούσιοι – sõna πλούσιος – «rikas [inimene]» – tuleneb verbist πίμπλημι – «täitma», «täidetud saama/olema».⁹

Vaene – πτωχὴ – sõna πτωχός – «vaene» – kaastähendusteks on «vilets», «rõhutud», «abitu», «armetu».

Leptonit – λεπτὰ – väga väikse väärtusega münti tähistava sõna λεπτόν kaastähenduseks on «õhuke», «väike».¹⁰

See on ühe veeringu – ὃ ἐστὶν κοδράντης – κοδράντης ehk *quadrans* on ¼ assi.¹¹

Kutsudes...enese juurde – προσκαλεσάμενος – sõnal προσκαλέω on veidi tugevam tähendus kui lihtsalt «enda juurde kutsuma»: tegemist on käskiva iseloomuga, kutsuja autoriteedil rajaneva kutsumisega.

Jüngrid – τοὺς μαθητὰς – sõna μαθητής – «jünger», «õpilane» – tuleneb verbist μανθάνω – «õppima», «teadmisi omandama».

Tõesti, ma ütlen teile – ἀμὴν λέγω ὑμῖν – sõna ἀμὴν tuleneb heebrea sõnast ἠμῆ – «aamen», «tõesti», «sündigu nõnda».¹²

⁷ Selle sõna tähendusvarjundiks võib olla ka teatav hoolimatus või suvalisus. 1686. aasta Wastses Testamendis: «sisse heit»; 1694. aasta Müncheni käsikirjas: «wiskas».

⁸ Koos eelnevalt kasutatud sõnaga βάλλω loob evangelisti kõnepruuk pildi kätt hoolimatult taskusse pistvast inimesest, kes võtab sealt peotäie münte ja heidab need ilma lähemalt järele vaatamata või üle lugemata annetuskasti.

⁹ Niisiis on «rikas» siinses tähenduses see, kellel on kõike külluses või koguni ülikülluses.

¹⁰ Lepton vastas 1/8 assile. Võrdluseks: tavalise töölise päevapalk võis olla umbes üks teenar ehk kümme või mõningail andmeil Jeesuse ajal koguni kuusteist assi, seega oleks kaks leptonit vaid 1/40–1/64 päevapalka.

¹¹ Eesti sõnal «veering» (1/4 marka) on sarnane etümoloogia: see tuleneb alamsaksa sõnast *verendel* – «neljas osa», s.t veerand. 1739. aasta Piiblis kasutatakse λεπτόν vastena sõna «wering» ja κοδράντης vastena rootsi keelest tulenevat väikse väärtusega münti tähistavat sõna «runstik» (rootsi keeles *runstyk*, saksa keeles *Rundstück*).

¹² On oluline tähele panna, et Jeesus ei oota mitte kuulajate «aamenit» kinnitusena oma sõnade tõesusele, vaid alustab olulisi sõnavõtte ise «aameniga», nõnda nii oma sõnade tõesust kinnitades kui oma jumalikku meeleva demonstreerides.

Küllusest – περισσεύοντος – sõna περισσεύω tähendab «ületama», «üle jääma», «üle voolama».¹³

Kehvusest – ἐκ τῆς ὑστερήσεως – sõna ὑστέρησις – «puudus», «vaesus», «kehvus» – kaastähenduseks on teistest maha jäänud, s.t hüljatud, saatuse hooleks jäetud olemine.

Elatise – τὸν βίον – võiks tõlkida ka «elu».¹⁴ Sõna βίος tähistab nii elu (mitte abstraktselt, vaid kellegi konkreetselt elatud elu – vrd nt sõnaga «biograafia») kui ka elatist ja eluhüvesid.

Sisuline analüüs

Markuse evangeeliumi üheteistkümnnes ja kaheteistkümnnes peatükk kirjeldavad Jeesuse saabumist Jeruusalemma ning Tema tegevust Jeruusalemma templis: kaubitsejate ja rahavahetajate väljaajamist ning vaidlusi variseride, saduseride ja kirjatundjatega, mida täiendavad ja selgitavad nii templisse saabumisele eelnenud viljatu viinapuu needmine (Mk 11:12–14) kui selgelt preesterkonna ja teiste rahvajuhtide (või ühiskondliku eliidi) vastu suunatud tähendamissõna ülekohtustest viinamäe rentnikest (Mk 12:1–12).

Kaheteistkümnenda peatüki lõpul seisev vahejuhtum vaese lesknaisega, mis leiab aset vahetult enne Jeesuse lahkumist templist, on selges sisulises seoses kolme varasema lõiguga samas peatükis: Jeesus vastab variseride kiuslikule küsimusele keisrile maksu maksmise kohta: «Keisri oma andke keisrile tagasi ja Jumala Jumala oma Jumalale!» (Mk 12:17); «Jumala riigist mitte kaugel olevaks» kiidetud kirjatundja küsimuse peale esimese, s.t suurima käsu kohta kostab Jeesus: «Esimene on: Kuule, Iisrael, Issand, meie Jumal, on ainus Issand, ja armasta Issandat, oma Jumalat, kogu oma südamega ja kogu oma hingega ja kogu oma mõistusega ja kogu oma jõuga!» (Mk 12:29j); viimaks rahvast kirjatundjate eest hoiatades kõneleb Jeesus kirjatundjatest, kes uhkeldavad inimeste ees, otsivad aukohti, venitavad silmakirjatsedes oma palvetamised pikaks, ent samal ajal «neelavad alla lesknaiste majad» (Mk 12:38–40).

Nüüd saabub veidi ootamatunagi näiv vaikusehetk: Jeesus võtab istet «aardekirstu» – parem oleks tõlkida «ohvrirahakirstu» või «varakambri» (vt teist keelelist märkust) – vastas ning vaatleb või jälgib annetajaid. See, et Jeesus istub, viitab ühelt poolt kindlasti – järgmisi salme silmas pidades – Tema autoriteedile Õpetajana. Teisalt aga kõneleb see küllap ka sellest, et Jeesusel oli selja taga pikk päev ning Ta vajas puhkust. Ja võib-olla sellestki, et hoolimata Jeesusele endale ilmselt väga selgelt ette näha olevatest järgmiste päevade sündmustest – Tema vahistamisest, piinamisest, ristilöömisest ja surmast –, oli

¹³ Niisiis võiks tõlkida ka: «ülejäagist» või koguni «üleliigsest», s.t sellest, mida ise ei vajatud. 1739. aasta Piiblis: «liast warrandussest».

¹⁴ 1739. aasta Piiblis: «keik omma toidust»; 1989. aasta Uues Testamendis: «peatoiduse».

Tal ikka aega ja pilku Teda ümbritsevate inimeste, iseäranis kõige väiksemate ja tähtsusetumate jaoks. Võib-olla ka seetõttu, et nagu hiljem näeme, tolle vaese lesknaise imeväike ohver ei olnudki nii erinev Jeesuse enda toodud suurimast ohvrast.

Uurijad vaidlevad jätkuvalt selle üle, millega tolle «aardekirstu» või «varakambri» puhul täpselt tegemist oli ning kuidas Jeesus teadis, kes kui palju annetas. Evangelistile see peamurdmist ei valmista, kuna ta ei kahtle Jeesuse võimes inimesi ning nende mõtteid ja motiive läbi näha. Siiski võib Markuse napist sõnakasutusest üht-teist välja lugeda, kusjuures tuleb tunnistada, et eestikeelne tõlge jääb siin ilmekuselt originaalile tublisti alla. Pilt, mille kreeka keeles kasutatud sõnad βάλλω – «viskama», «heitma», «puistama» – ja χαλκός – «metallraha» – maalivad, kõneleb üsna selgelt inimestest, kes ei pea raha lugema, vaid võivad seda lihtsalt peoga kaukast ammutada ning hooletu (võib-olla demonstratiivselt ja kõigile näha olevalt hooletu) liigutusega ohvrikirstu visata.

Kui erinev sellest on pilt vaesest lesknaisest, kes tuleb ja hoiab peos mitte lihtsalt kaht nii väärtuse kui füüsilise suuruse poolest väikseimat münti, vaid nende näol kõike, mis tal on (sest võib-olla oli temagi maja juba kirjatundjate poolt «alla neelatud» – vrd Mk 12:40), ning laseb neil müntidel ohvrikirstu kukkuda. Jah, sõna, mida siin kasutatakse, on ikka seesama βάλλω, ent on päris kindel, et tema liigutused pidid olema kaugel hooletusest – ning ehk just sellega ta Jeesuse tähelepanu vähemalt esialgu köitiski.

Jeesus kutsus oma jüngrid enda juurde või õigemini: andis jüngritele korralduse enda juurde tulla. Markus kasutab siin üht oma lemmikväljenditest, mis ei tähista mitte lihtsalt kutsumist, vaid meelevallaga kutsumist selleks, et midagi olulist teada anda või mingeid korraldusi jagada. Sedasama väljendab ka viis, kuidas Ta oma lauset alustab: «Tõesti, ma ütlen teile...» – Jeesus ei oota ega vaja kuulajate kinnitust, vaid see mida Ta kuulutab, on Tema enda autoriteedi alusel tõde, antud mitte lihtsalt kuulamiseks, vaid kuulda võtmiseks, järeltuste tegemiseks ja järgimiseks.

See, mida Jeesus nüüd ütleb, on esimesel hetkel midagi n-ö üldinimlikku: tegelikult peaks igaühele selge olema, et kuna keegi ei saa anda rohkem, kui tal on, on iseäranis vabatahtlike annetuste või ohvrite puhul kvantiteedist olulisem annetaja või ohverdaja hoiak ja tahe: «See vaene lesknaine pani rohkem kui kõik, sest nemad panid oma küllusest, tema pani aga kehvusest kõik, mis tal oli.» (Lk 12:43j) Jeesus lisab veel: «Kogu oma elatise!» – võiksime tõlkida ka: «Kogu oma elu!» (vt viimast keelelist märkust).

Need, kes andsid palju, tegid seda mitte lihtsalt oma küllusest, vaid ülejäägist – nad andsid ära selle, mida nad ise ei vajanud, ja ohver, mille nad tõid, ei sundinud neid tegelikult mitte millestki loobuma. Taoline ohver ei olegi õigupoolest ohver: see ei tähenda, et «Issandale ohverdades ei tee halba tunda natuke kahetsust», nagu Alexandre Dumas on teoloogilisi dispuute teravmeelselt pilgates võimaliku väitekirja

teemana välja pakkunud, kuid kahtlemata on tõsi, et oleks «tänamatu ohverdada Issandale seda, millest ise ollakse täielikult tüdinud».¹⁵ Niisiis on selge, et eeskätt ohvrivalmiduse poolest on lesknaise kaduvväike and mõõdetamatult suurem rikaste rohketest, ülevoolavatest mündipeotäitest.

See ei saa olla aga kõnealuse loo kogu tähendus, eriti kui peame silmas aega, mil see aset leidis, ja kohta, kus see evangeeliumis paikneb. Jeesus tuli templisse eeskätt selleks, et see – prohvet Jeremija ettekuulutust täites (vt Jr 7) – «röövlikoopana» paljastada ning endast kui tõelisest templist ehk Jumala ligiolu paigast tunnistust anda (vrd Jh 2:21). Pärast kogu oma elatise ohverdanud lesknaise kiitmist pühakojast lahkudes kuulutas Jeesus ette nii templi kui kogu Jeruusalemma peatset hävingut ning manitses oma jüngreid alati valvel ja valmis olema (vt Mk 13).

Siin on oluline meenutada Jeesuse eelnevaid vaidlusi või vestlusi Teda kiusama tulnud (või ka siiralt Tema arvamust küsinud) variseride ja kirjatundjatega. Küsimusele keisri maksuraha kohta vastas Jeesus, et nii, nagu keisrile tuleb [tagasi] anda see, millel on keisri pilt ja kiri, tuleb Jumalale anda kõik see, mis kuulub Jumalale – see tähendabki *kõik*. Vastus küsimusele esimese või suurima käsu kohta on sisuliselt sama: Jumalat tuleb armastada kogu oma olemusega, ning kuna igasuguse ohvri väärtus seisneb mitte ohvri suuruses ega isegi kvaliteedis, vaid armastuses ja andumuses, millega see on toodud, saab ainus Jumalale meelepärane ohver olla taas üksnes *kõik*.

See *kõik* algab Issanda hääle kuuldavõtmisest ja sellest tulenevast enda, oma tahte, kogu oma olemise ja olemuse täielikust üleandmisest Jumalale: «Kuule, Iisrael! Issand, meie Jumal Issand, on ainus. Armasta Issandat, oma Jumalat, kõigest oma südamest ja kõigest oma hingest ja kõigest oma väest!» (5Ms 6:4j) – «Ons Issandal sama hea meel põletus- ja tapaohvreist kui Issanda hääle kuuldavõtmisest? Vaata, sõnakuulmine on parem kui tapaohver, tähelepanu parem kui jäärade rasv.» (1Sm 15:22)

Nii ei ole ka tole lesknaise ohvri suurimaks väärtuseks mitte see, et ta annetas kogu oma *elatis*, vaid et ta oli valmis andma Jumalale [tagasi] kogu oma *elu* (vt viimast keelelist märkust) – ja see ongi viimselt tõelise armastuse definitsioon: anda kõik, kogu oma olemus, ka oma elu sellele (ja vajadusel selle eest), keda armastatakse.¹⁶ Kontrastiks võib lugeda Jeesuse kohtumisest rikka noormehega, kes «lahkus rõhutuna, sest ta oli suure varanduse omanik» (Mk 10:17–22).

¹⁵ A. Dumas, Kolm musketäri. Tallinn 1957. Lk 286j.

¹⁶ Väga mitmes mõttes sobitub siia suurepäraselt KLPR 320: «Ma annan oma südame, oh armas Jumal, Sul! Sa tahad teda endale, see seisab mõttes mul. / Sa ütled: «Anna minule, poeg, süda meeleheaks! Sul pole muidu midagi, mis mulle rõõmu teeks.» / Siis, armas Isa, annan ma nüüd Sulle südame; oh ära põlga teda Sa, vaid teda pühitse! / Mu süda, Issand, valmista Su hooneks ilma peal, siis võin Su tempel olla ka veel igavesti seal!» (Johann Caspar Schade, 1666-1698)

Samal ajal väärrib tähelepanu, et kuigi Jeesus toda vaest lesknaist kiidab, ei suhtle Ta vahetult tema endaga ega too teda ka otseselt eeskujuks – erinevalt ühest teisest naisest, kes Jeesust veidi hiljem pidalitõbise Siimona majas «ehtsa ja kalli nardisalgiga» võidis, seeläbi samuti ilmselt endale üle jõu käivat ohvrit tuues (Mk 14:3–9). Tolle naise kohta ütleb Jeesus: «Kus iganes kogu maailmas evangeeliumi kuulutatakse, kõneldakse ka tema mälestuseks sellest, mida ta on teinud.» (Mk 14:9)

Teatav erinevus Jeesuse suhtumises võib olla tingitud sellest, et kui Jeesust salvinud naise tegevus oli suunatud otseselt Temale ning sai seega vähemalt kaudselt osaks Jeesuse enda ohvrast (ning oli annetatud tõelise «templi» ja jääva «templiteenistuse» heaks – vrd Jh 2:19–22 ja Hb 10:10.14), siis kividest pühakojas selles toimetatava teenistuse tarvis annetanud lesknaine panustas küll armastusest tõelise Jumala vastu, ent ometi peatselt lammutatava templi ja lakkava ohvriteenistuse heaks.

See ei tähenda, et me ei võiks ka tolles lesknaises näha suuremat sümbolit, näiteks pilti kirikust, kellel, sündinuna Kristuse ennastandvast ohvrast¹⁷, ei ole Jumala ette tulles ning Talle oma tänu ja armastust tuues näidata ette midagi muud (rääkimata sellest, et midagi suuremat) kui seesama Kristuse ristiohver.¹⁸ Nii viitab ka vaese lesknaise ennastunustav ohvriand Jeruusalemma peatselt hävitatavas templis viimselt Kristusele, kes on tõeline tempel, altar, preester ja ohvriand ega ole armastusest nii oma Isa kui maailma vastu jätnud andmata midagi, et meil, kui meiegi oleme tolle lesknaise kombel valmis andma Talle üle kogu oma armetu elu, oleks osa Tema igavesest eluküllusest ja -täiusest.

Jutluseks

Neljateistkümnes pühapäev pärast Nelipüha kannab EELK Kirikukäsiraamatus alapealkirja «Meie ligimene». Pühapäeva temaatikat selgitatakse järgmiselt: «Jeesus andis oma elu ja õpetusega tunnistust Jumala armastusest, mis ületab kõik inimlikud piirid. See eeskuju kohustab meidki nägema igas inimeses oma ligimest. Kristuselt saame ka jõu headeks tegudeks ning ligimese teenimiseks. Inimene ei ole ise alati teadlik sellest, et ta head tehes tegutseb Jumala armastuse vahendajana.»

¹⁷ Uue Aadama piigiga avatud küljest, nagu Eeva sündis Vana Aadama küljest (vrd 1Ms 2:21–24 ja Jh 19:34).

¹⁸ Martin von Cochem toob missast kui kõrgeimast kiitusohvrast kõneldes järgmise võrdpildi: «Kui kogu taevas kõigi oma võimaluste kohaselt korraldaks kõige kõrgema Kolmainsuse ülimalt kiituseks ja auks kõige aulisema protsessiooni, mille pea ja auväärseim osaleja on Jumalaema, saadetuna armsate inglite üheksast koorist ning kõikide pühade ja õndsate loendamatutest hulkadest, lauldes kõige mahedamate häältega ja mängides kõige armsamini kõlavatel muusikariistadel, viledel, viiulitel, orelitel, siis tooks see kiitusväärne protsessioon austusväärseimale Jumalale iseäranis kõrget kiitust ja au ning teeks Talle suurt heameelt. Kui aga seevastu võitlev kirik saadaks üheainsa preestri, kes selle kiitusväärse protsessiooni lõpetuseks üheainsa püha Missa pühima Kolmainsuse auks loeks ja ohverdaks... siis tooks see armetu preester oma ainsa püha Missaga aurikkaimale Kolmainsusele võrreldamatult kõrgemat kiitust kui oleks andnud kogu see vägev taevane protsessioon. Jah, niivõrd kõrgemat ja suuremat au, kui võrd suurem ja kõrgem on Jumala Poeg kõigist looduist.» – M. von Cochem, Meß-Erklärung. Augsburg 1853. S. 199f.

Teemavalik lähtub esimese lugemisaasta pühakirjatekstidest, eeskätt Evangeeliumist (Lk 10:25–37), milleks on tähendamissõna halastajast samaarlasest. Kolmanda lugemisaasta tekstidest esimene, Vana Testamendi lugemine (Rt 1:8–11.14–18), kõneleb moabi naise Ruti ustavusest oma leseks ja lastetuks jäänud ämmale Noomile, ning teine, Epistel (Rm 13:8–10), tuletab meelde, et ligimesearmastus on midagi, mida me oma kaasinimestele alati võlgneme.

Neid kahte teksti Evangeeliumiga sidudes ei saa viimase puhul lähtuda mitte eeskätt vaese lesknaise enda ohvrast, kuna see polnud suunatud otseselt ligimesele, vaid templiteenistuse heaks, vaid pigem sellest, millise pilguga vaatab Jeesus nii tolle vaese lesknaise kui teiste – temast palju rikkamate – peale, nähes tema väiksuses ja vaesuses midagi märksa suuremat ja väärtuslikumat kui suurte ja rikaste suurus, rikkuses ja isegi [vähemalt näilises] heldekäelisuses.

Veelgi soovitamam oleks aga läheneda kõigile kolmele tekstile lunastuslooliselt ja kristoloogiliselt ning näha lesknaise kõikeandvas ohvris viidet Kristuse lõpuniminevale ristiohvriks, Ruti ja Noomi loos nende osa inimsilme eest varjul oleva Jumala plaani teostumisel ning apostel Pauluse manitsuses ligimesearmastusele üleskutset järgida Kristuse enda eeskujul, nagu apostel paar salmi hiljem ka sõnaselgelt ütleb: «Varustuge Issanda Jeesuse Kristusega!» (Rm 13:14)

Jutluse võib üles ehitada näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesus on tulnud Jeruusalemma, et seal inimkonna lunastamiseks kannatada ja surra. Ta on tulnud ka templisse, et paljastada sellega seonduv silmakirjatsemine ja korrupsioon, kuulutada ette selle hävitamist ning anda tunnistust endast kui tötatud ja oodatud Messiast (Mk 12:35–37) ning tõelisest templist, s.t sellest, kelles teostub Jumala päästev, uuekstegev ja eluandev ligiolu siin maailmas.
2. Jeesus puutus Jeruusalemma templis kokku erinevate inimestega, kellest paljud Teda vihkasid ning kellest suure osa kohta ka Tal endal polnud öelda kuigi häid sõnu. Erandiks oli üks kirjatundja, kes Jeesuse sõnul «ei olnud kaugel Jumala riigist» (Mk 12:34), ning vaene lesknaine, kes näitas oma siirast ja jäägitut armastust Jumala vastu sellega, et annetas templi heaks kõik, mis tal oli.
3. See on armastus ja ohvrimeelsus, mida Jumal tõeliselt hindab: mitte ainult kogu oma vara (oma elatise), vaid iseenda, kogu oma elu, kogu oma olemuse armastuses Tema üleandmine, enda üksnes Tema armu hoolde usaldamine (mida too lesknaine kõike ära andes kahtlemata tegi). Kuid see pole tolle lesknaise ohvrianni juures veel kõige tähtsam. Olulisim on, et tema ohver viitab Kristuse täielikule, täiuslikule ja võrreldamatule ohvrile, Tema eneseandmisele, mille viljaks on uus ja igavene elu neile, kes on omakorda valmis ennast – tolle vaese lesknaise kombel – jäägitu andumusega Tema kätte usaldama.